

anul I nr.
6
(serie nouă)
noiembrie 1972

REVISTA

NOASTRĂ

număr dedicat poetului focșănean

MIHAIL STERIADE

cu prilejul împlinirii a 50 de ani
de activitate publicistică



REVISTA NOASTRĂ

PUBLICAȚIE
A ELEVILOR
LICEULUI
„UNIREA”
FOCȘANI

Solie țării

O, Te-am iubit de cind eram copil
ne-nțelegind cuvintele-Ți supreme,
nici rostul meu, nici cîntecul umil,
nici ceasul orb ori drumul
sub blesteme

O, Te-am iubit cu patimă și chin
cind mă-ntindeam pe iarba Ta
domoală
și mai visam la anii care vin
grei de-ncercări, de lacrimi
și răscoală.

O, Te-am iubit și nu Te-am înțeles
și printre umbre Te-am lăsat, departe,
cum lași în cramă vinul ce-i ales
pentru-ospaț ce încă e departe.

Ci prinz și vin și vremuri au venit
ca să-mi înalț iubirea pîn-la Tine,
prin cîntul meu să crești la nesfîrșit,
în ideal de pace și de bine.

O, du-te-n zări, tu, dorule pribeag
și-ajuns la noi întreabă Țara-mi
dragă
de-i mai sînt viu și încă-i mai sînt drag
și, revenind, de păsu-mi mă desleagă.

Mihail STERIADE

Bruxelles, 18 mai 1968.

Poetului Mihail Steriade la ple-
carea din țară, după vizita făcută
la invitația Institutului român
pentru relațiile culturale cu
străinătatea și a Uniunii scrii-
torilor din R. S. România între
12 - 26 iunie 1972.

Sonet solemn

Te reîntorci mai viu ca la venire,
Mai drag, mai prețuit ca niciodată,
Și inima îți arde-nflăcărată
De mîngîeri și lacrimi de iubire.

Pe fruntea ta senină, inspirată,
Ard razele din ceas de strălucire
Si mîndru ești de noua ta menire,
De calea ta de glorie luminată.

Ambasador al strofei românești
Du țării-n care-ntimplător trăiești
Acest solemn sonet de-acreditare

Să nu-ți mai fie doru-n zări, pribeag,
Ci-n inimă să-l porți
cu-al nostru steag,
Să cinși cu drag
iubirea-nre popoare.

George NEGREA

Mihail Steriade

Dedicăm numărul de față neobositului mesager al culturii și literaturii românești — Mihail Steriade.

Modestul nostru omagiu este prieluit de împlinirea unei jumătăți de veac de la debutul său în publicistică: în 1922, a tipărit în paginile «Anuarului Societății literare „Grigore Alexandrescu” a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea” Focșani», o compoziție intitulată „Influența poeziei vechi asupra lui Mihai Eminescu”. Conținutul lucrării atestă, nu numai capacitatea tânărului autor de a trata sintetic o temă atât de importantă, ci și o preocupare careia i-a rămas credincios toată viața: valorificarea operei lui Eminescu. Aici trebuie subliniată influența binefăcătoare exercitată asupra-i de profesorul și poetul I. M. Rașcu.

Un an mai târziu, adică în 1923, are loc, tot la Focșani, și debutul său editorial, cu placheta „Pajiștile sufletului”. La scurtă vreme s-au mai adăugat: „Vremelnicii” (1924), „Meduza” (1925), „Rumeurs sans ouïres” (1926), „Ceramica” (1928).

Păstrînd mai departe legătura cu I. M. Rașcu, Mihail Steriade frecventează în perioada studiilor universitare cercul lui Mihail Dragomirescu.

La examenul de licență în litere și filozofie (1928), este notat cu magna cum laude. Așa se explică repartizarea sa la un liceu din Capitală.

În 1929, Mihail Steriade pleacă în Franța pentru pregătirea doctoratu-

lui. Impins de dorul de țară, tipărește aici volumul „Soveja ou le retour du coeur” (1930).

În timpul celui de-al doilea război mondial, a făcut parte din rezistența franceză. Pentru serviciile militare aduse, în 1947 i se acordă din oficiu cetățenia franceză.

De peste patru decenii, desfășoară pe alte meridiane ale lumii o intensă

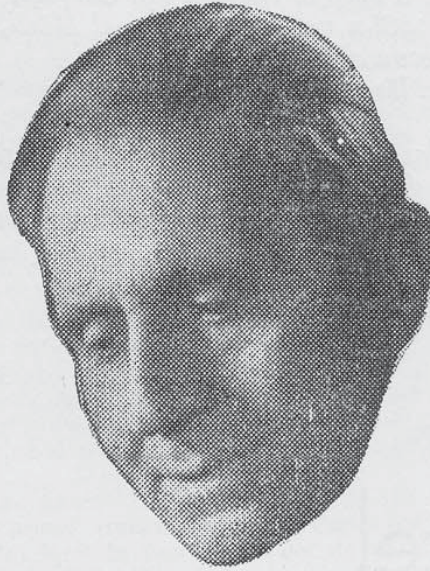
acțiune de răspîndire a valorilor spirituale ale poporului nostru. E o prezență românească, unică prin amploarea și diversitatea manifestărilor pe care le organizează, prin perseverența, dăruirea totală și spiritul de sacrificiu.

În Belgia, unde s-a stabilit acum, 15 ani, conduce Institutul particular de limbă și literatură română „Mihai Eminescu”, periodicul bilingv „Le journal roumain des poètes”,

editura „Soveja”, precum și Asociația mondială a prietenilor lui Eminescu. În același timp, predă cursul liber de limba română la Universitatea din Liège.

Dintre volumele publicate în ultima perioadă notăm: „Destin roumain, voix universelle: Michel Eminesco — poèmes transposés en français” (1966), „Antologie inachevée de la poésie roumaine” (1970), „Poeme” (1971).

Actualii elevi ai Liceului „Unirea” îi urează confratelui lor de acum 50 de ani putere de muncă spre binele țării pe care o slujește cu credință exemplară!



Sînt glasul Țării

*Sînt glasul Țării, glas peste hotare
acolo unde frontierele dispar
și singură rămîne națiunea
cu geniul ei drept singuru-i hotar.*

*Eu sînt o voce ce răzbate din Carpați,
amestecată-n valul Dumării și-al Mării,
adînc ecou al milioanei de frați
ce i-am lăsat în largul depărtării.*

*Sînt glas din glasul Tău, înaripată Țară,
purtat deasupra-oricărui munte, mare, rîu.
Mi-e gîndul bun român și vorba dreaptă, clară.
În țărna lumii-ntregi, sînt rodnicul Tău grîu !*

Louvain, martie 1972

Cîntecel

Rîzi în soare și în holde,
Țară dragă, rumen dor.
Peste cerurile calde
filiile-n salut un nor.
Iarba crește, duhul arde
iar din țarnă se desprind
trandafirii ca o carte
de culoare și alint.
Mă sărută boarea, vîntul,
sînt o cheie-n univers,
și mă duc cît duce cîntul,
și mă dau cît dă un vers.

MIHAIL STERIADE

Influența poeziei vechi asupra lui MIHAIL EMINESCU*)

În general orice poet la începutul carierei sale, va trebui să sufere înrîurirea unui scriitor, înaintaș de-al lui.

Că va izbuti să se desfacă din lanțurile și mrejele acestei influențe, mai degrabă sau mai târziu, aceasta atîrnă de talentul și personalitatea sa.

Mihail Eminescu a apărut în literatura noastră în faza ei începătoare, fără tradiții, fără modele, fără limba literară fixată, și a avut de luptat cu mizeria, cu boala, cu mediul neprielnic și cu răutatea oamenilor.

Numele de poet mare îl cucerise Bolintineanu; Alecsandri venea în urma acestuia. De Grigore Alexandrescu se vorbea puțin; I. H. Rădulescu era preocupat acum cu teoriile-i fantastice și cu transcrierea poeziilor lui, din limba natural românească, în cea născocită de el.

Aceștia erau poeții care puteau să aibă o înrîurire asupra întiilor poezii ale lui Eminescu. Și au avut, dacă exceptăm pe Grigore Alexandrescu. E curios faptul acesta, că acel ce avea să întrupeze într-o formă neobișnuit de minunată, sonoră și poetică, sentimente adînci și cugetări filozofice, n-a suferit influența singurului poet gînditor dintre înaintașii lui.

Îl vedem pe Eminescu ca un entuziast admirator al lui Heliade Rădulescu, din care pricină îi dedică o odă, iar în „Epigonii” îi consacră o strofă întregă, așa că, cetîndu-i poeziile de care s-a încîntat — căci spune în oda ce i-o adresează :

„Ruga-m-aș la Erato, să cînt ca tine, barde” — i-au rămas unele cuvinte mai des întrebuintate de Eliade, și pe care le găsim în :

„Din străinătate” — a codrului *tenebră*, „O călărare în zori” — codrul de *eben*, părul *ebenin* și mai ales — în „Visuri trecute” — cuvîntul *stelă*, în loc de *stea*.

„Ah”-urilor ce se găsesc în aceste poezii de început, nu le mai căutăm originea: toți poeții români, pînă la Eminescu, au în poeziile lor atîtea oftări și vaete, încît în mod fatal, cel de care vorbim a trebuit să le strecoare în versurile lui.

Tot în „Visuri trecute” găsim îmbinarea aceasta de cuvinte :

„C-o flamă dulce, tainică, lină”.

Atîtea determinative și apoi nelipsitul „lină” din poeziile lui Alecsandri, ne fac să ne gîndim la o apropiere între Eminescu și acest poet.

Mai puternică este impresia aceasta, cetînd cea din urmă strofă din poezia „La moartea Principelui Știrbei”

„Cine-i acvila ce cade? Cine-i stîncă ce se sfarmă?

„Cine-i leul ce închide cu durere ochii săi?

„Cine-i tunetul ce moare umplînd lumea de alarmă?

— „Este Domnul României: Barbu Dimitrie Știrbei!”

Dacă am fi găsit-o nesemnată, am fi atribuit-o lui Alecsandri, atît de mult seamănă cu stilul pe care-l cunoaștem din „Ostașii noștri”, mai ales

MIHAIL STERIADE

clasa a. VII-a Liceul „Unirea”

(Continuare în pag. 88)

*) „Anuarul Societății literare „Gr. Alexandrescu” a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea” Focșani”.

Influența poeziei vechi asupra lui MIHAI EMINESCU

(Urmare din pag. 87)

versul „I-aș cînta doină, doiniță” din „De-aș avea”, ne amintește poezia „Doina” din fruntea culegerii „Doine” a bardului de la Mîrcești.

Și iarăși, parcă avem înaintea pastelului „Serile la Mîrcești” al poetului citat mai sus, cînd citim întîia strofă din „Noaptea” lui Eminescu.

Se poate că acesta să fi avut încă proaspătă, în minte, impresia ce i-a făcut-o acest pastel, și astfel tonul și atmosfera să fie aceleași; și mai este încă o pricină, care ne îngăduie această apropiere: seninătatea lui Alecsandri, și mai ales zugrăvirea unui tablou, în culori cu totul diferite de acele pe care le găsim în celelalte poezii ale lui Eminescu, cînd e vorba de acest cadru, noaptea:

„Noaptea potolit și vînat arde focul în cămin,
Într-un colț pe-o sofa roșă eu în fața lui privesc
Pîn-ce mintea îmi adoarme, pîn-ce genele-mi clipeșc
Luminarea-i stînsă-n casă... Somnu-i cald, molatic, lin”.

Puternică a fost însă înrîurirea lui Bolintineanu. Stilul acestui poet — în Muntenia — era compromis prin sine însuși, întîi, și apoi prin prea multe imitații și ecouri, în scrisesele poezilor mărunți din vremea lui Cuza.

„Eminescu a primit înrîurirea lui Bolintineanu, nu din țară, ci din Bucovina, unde încă de cînd foaia fraților Hurmuzachi reproducea în foileton, cu lăudătoare recomandatii, poeziile acestui sentimental vorbăreț și neglijent, care ajunsese a trece drept un inspirat cîntăreț al amintirilor și idealelor neamului, faima liricului muntean nu slăbise”... („Oameni care au fost” de Nicolae Iorga).

Și astfel găsim în întîile poezii ale lui Eminescu, termeni atît de obișnuiți și favorizați în versurile lui Bolintineanu: auroasă, argintoasă, radioasă, juni, albă care rimează cu dalbă, mur, amalgam de roz-albie, și mulți alții.

Diminutivele, atît de des întrebuițate de Văcărescu, Alecsandri și Bolintineanu, se găsesc în mare număr în cîntecul de iubire „De-aș avea”: floricică, blîndișoară, copiliță, ziulită, doiniță etc....

Vădită este însă influența poetului muntean în „La o artistă” și „O călărire în zori”.

Strofe ca:
„Roz alb' auroră, cu bucle de aur
sclipind în rubin,
revarsă din ochi-i de lacrimi tezaur
pe-al florilor sîn”.

și
„i-adoarme pe sînu-i, și leagănă-n brațe
în tandre visări,
pe cînd ca *profume* pe blînda ei față
plutesc sărutări”.

și discursul care urmează, ne amintesc în toate pe Bolintineanu, ca și atmosfera întrucîtva și ritmul poeziei „Mortua est”.

Noroc că Eminescu a știut să se desfacă la timp de aceste înlănțuiri și ne-a dat mănunchiul, din păcate puțin voluminos, al poeziilor sale, atît de nouă pentru vremea cînd au apărut, atît de minunate ca formă și atît de pline de idei adînci.

Strălucirea stilului și armonia versului sînt și astăzi mari calități — pe lîngă celelalte — ale acestor produceri.

Licean odinioară

Evocări din anii de școală

Desigur, evocările din anii de școală nu pot avea caracter obligatoriu sentimental.

Nu prin efuziuni lirice poate fi rechemată din amintire Societatea literară „Gr. Alexandrescu” de la Liceul „Unirea”. Ne dădeam întotdeauna seama că seriozitatea cu care se desfășurau prin anii 1920 — 1923 munca și participarea la programul acestei societăți literare pentru fiecare din noi deveneau suport al instrucției, culturii și mai ales educației noastre sociale.

Nu poate fi vorba de „demitizarea” trecuților ani de școală, nici nu se poate dilua farmecul amintirilor.

În activitatea, de la Societatea literară „Gr. Alexandrescu” ne-am obișnuit a ne cunoaște capacitatea psihică și morală, datorită mentorului nostru, profesorul I. M. Rașcu, care ne-a fixat în conștiință reperele necesare pentru comportarea și orientarea noastră la descoperirea valorilor culturii.

Deprinderea de a fi sigur întotdeauna pe afirmațiile și negațiile făcute sincer, fără reticențe, mereu justificate, fiindcă se fereau de viciul improvizației și superficialității, fiindcă se întemeiau pe lecturi serioase, deprinderea de condamnare a criticii laudative, fără acoperire, refuzul apoloizării, respingerea subiectivismului și megalomaniei, recunoașterea valorii prin analiză, cultul adevărului sînt unele din reperele pe care ni le-a putut impune personalitatea lui I. M. Rașcu, care fusese studentul apreciat al profesorului G. Ibrăileanu. Pentru dînsul funcția criticii, prin analogie cu funcția magistraturii, trebuia să fie devotată spiritului prestigios, imparțial al judecății.

Mihail Steriade s-a dezvoltat în această ambianță devotată literaturii și mai ales înțelegerii poeziei.

Cînd a fost omagiată memoria lui Alexandru Macedonski, cu prilejul încetării din viață a poetului, Mihail Steriade a citit unele din cele mai frumoase rondeluri ale acestuia.

Cînd profesoara Mariana Rarincescu, colaboratoarea profesorului I. M. Rașcu la conducerea societății noastre, a vorbit într-o ședință despre La Fontaine, Mihail Steriade a citit o fabulă din traducerile făcute de Eugen Ciuchi.

În anul școlar următor, meritele elevului Mihail Steriade față de societate determină intrarea sa ca membru în comitetul de conducere.

Mai tîrziu, Mihail Steriade face recenzia volumului „Povestirile lui Spulber” aparținînd prozatorului focșănean Al. Lascarov-Moldovanu. De asemenea, se ocupă de volumele de versuri „Albastru” și „Balade” publicate de poetul George Tutoveanu, pe care le recenzează cu deosebită căldură și spirit analitic.

Prezența lui Mihail Steriade, care se leagă cel mai mult de preocupările lui de mai tîrziu, poate fi descoperită mai ales în paginile anuarului societății publicat în anul 1922, în care se păstrează lucrarea sa „Influența poeziei vechi asupra lui Mihai Eminescu”.

În toamna anului 1923, după terminarea liceului, plăcută surpriză a fost apariția plachetei sale de versuri „Pajistile sufletului” în vitrinele librăriilor din Focșani.

Alegerea versurilor era făcută cu grijă clasică și mai ales exigentă. Nu dezmințea ținuta de prezentare grafică.

Dintre scriitorii noștri, Duiliu Zamfirescu se bucura de prețuire deosebită din partea lui Mihail Steriade.

Nu-și reținea mărturisirea de a se declara sincer admirator al poetului și de multe ori ținuta vestimentară, deosebit de îngrijită, ca și gesturile sale, luarea de contact, atitudinea față de prieteni păstrau ceva din eleganța lui Duiliu Zamfirescu, poetul ai cărui pași parcă mai răsunau pe coridoarele liceului, poetul a cărui plecată umbră mai întîrziă parcă lîngă placa de bronz, care amintea jertfa fostilor elevi ai Liceului „Unirea”, căzuți în războiul din 1916.

Virgil HUZUM



Fotografie inedită, aflată în arhiva școlii, realizată în 1916, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Liceului „Unirea”

Rîndul de sus, la mijloc: Anghel Saligny, între alți doi absolvenți ai primei promoții.

Rîndul de jos, în stînga: Mihail Steriade, în primul an de liceu.

În 1966 la Bruxelles, M. Steriade înființa „Institutul de limbă și literatură română «M. Eminescu»”, cu intenția declarată de a contribui, prin diverse manifestări, la răspîndirea limbii și literaturii noastre în Belgia și în alte țări de limbă franceză. Un an mai târziu, poetul editează, ca organ al Institutului, periodicul „Le journal roumain des poètes”.

Directorul fondator își propunea să publice în traducerea sa operele de valoare ale literaturii române și belgiene. Astfel, la 22 decembrie apare primul număr al unei reviste cu un

„LE JOURNAL ROUMAIN DES POÈTES”

rilor creatori de poezie: L. Blaga (nr. 2 din 22 aprilie 1968) și M. Eminescu (nr. 6 din 15 iunie 1969) la 80 de ani de la moartea acestuia. Momentul este folosit și, la iniția-



profil deosebit, care a atras imediat atenția opiniei publice, prin scopurile culturale pe care și le propunea, în slujba răspîndirii valorilor spirituale românești în Europa occidentală.

Numerele celelalte apar la intervale neregulate, câte 2-3 pe an, și, în afară de poezii originale în română, belgiană și neerlandeză, cuprind în traducerea sa versuri din M. Eminescu, T. Arghezi, L. Blaga, Dem. Botez, din creația poezilor elevi și studenți, iar în traducere românească din lirica belgiană. Mai mult încă, unele numere sînt dedicate ma-

tiva lui M. Steriade, ia ființă „Asociația mondială a prietenilor lui M. Eminescu” (1969) pentru a începe o largă acțiune de cunoaștere în întreaga lume a operei marelui nostru poet.

În anul 1970, proclamat de această asociație „Anul M. Eminescu”, apare un nou număr dedicat luceafărului poeziei noastre (nr. 7 din 11 martie).

Numărul dublu, nr. 9-10, este dedicat tovarășului Nicolae Ceaușescu, și a apărut în cinstea zilei de 23 August 1972.

(Continuare în pag. 92)

„LE JOURNAL ROUMAIN DES POÈTES“

(Urmare din pag 91)

M. Steriade inserează pe toată pagina întâi un articol despre conducătorul poporului nostru, pe care-l caracterizează în subtitlu „om de stat, umanist, poet și idol al tineretului român“. Deși nu-l cunoaște personal, el încearcă să schițeze portretul președintelui republicii, căruia, ca semn de înaltă prețuire, M. Steriade îi dedicase încă în noiembrie 1970 a sa „Antologie neterminată a poeziei românești“, pentru sollicitudinea în materie de învățămînt, cultură și difuzare a poeziei care a stimulat pe tinerii poeți. Autorul subliniază sinceritatea profundă a tuturor acțiunilor președintelui Nicolae Ceaușescu, simplitatea și curajul, interesul pentru cele mai noi descoperiri ale spiritului uman, înaltul spirit de răspundere de care dă dovadă, înțelegerea problemelor prezentului prin cunoașterea perfectă a trecutului istoric și cultural.

În încheierea articolului său, poetul Steriade sintetizează politica externă promovată de România : „Nicolae Ceaușescu prin viziunea sa asupra lumii, prin poziția sa fermă în ideologia marxist-leninistă, prin concepția sa asupra relațiilor internaționale încearcă realizarea definitivă a unei coexistențe pașnice a statelor, bazată pe recunoașterea fără rezervă și pe stricta respectare a dreptului fiecărui popor de a-și hotări singur soarta, de a urma calea dezvoltării pe care o consideră adecvată voinței și intereselor sale, cu respectul egalității în drepturi, a independenței, suveranității statelor, precum și a reciprocității avantajului“.

Pe pagina a doua se dau 16 citate, cu valoare de maxime, din cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu. Numărul revistei este completat cu traduceri din creația a 27 de elevi din întreaga țară. Grupajul este precedat de un articol entuziast de prezentare „Iată porumbelii arcei“.

Cu ocazia vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu în Belgia, apare numărul dublu 11-12 (24 octom-

bric) dedicat prieteniei belgo-române. Prima pagină este reușit ilustrată cu drapelele românesc și belgian. Pe aceeași pagină încep cele trei articole ale numărului. Primul din acestea „Două mii de ani de relații între cele două țări ale noastre“ vorbește despre diversele forme ale legăturii dintre România și Belgia, despre dezvoltarea economică a țării noastre și despre eforturile personale ale editorului depuse în interesul cunoașterii în Belgia a poporului și culturii noastre.

Articolul „Poeți francezi de origine română : Pierre de Ronsard, conțesa de Noailles, Hélène Vacaresco, Tristan Tzara, Pius Servien, Ilarie Voronca etc.“ redă pe larg din creația scriitorilor citați. În articolul „Mihai Eminescu, poet național“, pledează pentru ideea că România trebuie să demonstreze mai mult în Europa, în afară de produse ale economiei naționale, valorile culturale ale literaturii populare și culte.

Articolul este completat pe întreaga pagină a patra cu șapte traduceri din creația eminesciană : „Melancolie“, „Sonet II“, „Odă (în metru antic)“, „Sara pe deal“, „La steaua“, „O, mamă“.

Publicația poetului este o revistă literară, cu scopuri precise de integrare a literaturii române în circuitul universal (prin intermediul limbii franceze). Publicația este un amestec de păreri personale, propuneri bine intenționate, și de efort dezinteresat, patriotic, dedicat unei idei generoase : cunoașterea României peste hotare.

Patriotismul lui M. Steriade nu mai trebuie dovedit. În toate articolele publicației (ea fiind scrisă în întregime de poet), el vorbește de patria și poporul român, ca de ale sale, la care trebuie să adăugăm marele serviciu pe care-l face României prin traducerea operelor reprezentative ale literaturii noastre în limba franceză.

Credem că putem încheia aceste rânduri cu afirmațiile poetului despre sine, care vorbesc de sinceritatea activității sale în Belgia în interesul României : „Timp de mai mult de 40 de ani eu am exaltat pămîntul natal și geniul creator al poporului nostru, fără nici o veleitate de recompensă morală și materială“ („Le journal roumain des poètes“ nr. 9-10 din 31 august 1972).

Așteptăm cu interes numerele următoare.

Prof. I. LEU



Schimbare de adresă

Acum îmi schimb adresa, plec acum
dar nu pot să vă spun pe care drum ;
cei ce rămân vor spune-o celorlalți.

E tata sub pământ cu brazii înalți
dar nici nu vreau să știu ce-am moștenit
căci oasele-mi miros a infinit
și lacăt nu-i la porți misterioase.

Și mama e de mult un pumn de oase
dar de la ea am învățat să cînt,
e zborul cel mai liber pe pământ
cu aripi de inefabil porumbel
și-ori unde plec în lume, plec cu el.

Nu știu nimic, însă nimic nu-mi pasă
căci eu ori unde scriu mă simt la mine-acasă
iar cei de care sînt acum departe
și-ori aminti de mine din pagina de carte.

(Traducere de Ion POTOPIN)

Din
lirica
lui
Mihail
Steriade
tradusă
în
limba
română...

Voi fi în curînd sub pământ

Voi fi în curînd sub pământ
dar mort am să fiu tot afară
căci solul natal o să-mi pară
ca oarba lumină-n mormînt.

Și pajiști m-or acoperi
cu gingașe flori, dar străine.
Întregi vor fi forțele-n mine
cînd vremea de-apoi va sosi.

De sevele morților care
se urcă în grîu depărtat,
la pîndă voi sta-n așteptare

ca un îndoit exilat
și fi-voi veghiat la sculare
de tot ce-am iubit, ce-am visat.

(Traducere de Al. PIRU)

Neliniște

Inima mea zvicnește metallic.
Tremură ceasul și-n așteptare
pereții se clatină sus, peste visuri,
cînd ziua-mi trimite o roată de aur.

O mină străină înseamnă pentru mine
pe pagina acestui trudnic veac,
cuvintele cumplitei mele forțe.

Palmă de cer senin — fereastra sufletului
luminează tenebrele din care urc,
îmi luminează suferințele...
Ca o unealtă chipul meu trudește
să mute din loc infinitul.

Moartea, întunecată cezură între două note,
plictisită de monologul meu,
îmi întinde nestimpăratele mîini.
Mîinile ei, cătușele ei.

Tăișul de oțel al spiritului
împarte ziua în două,
și-ntors spre povîrnișul zorilor
zac — uriaș — ca un imens incendiu.
schițînd, împrejmuît de sori,
un simplu foc.

(Traducere de Vlaicu BARNA)

Nostalgie

Am cunoscut prăpăstii de tristețe
și am trăit pe piscuri bucurii.
Cuvintele au muchii și au fețe
surprinzătoare și trandafirii.

Pe-un neastîmpăr toamna se apleacă
iar luna urma de arginț își lasă.
E mult mai vie-n mine țara Tracă
decît pe drumurile vechi de-acasă.

Aici tot lucrul românește-mi spune
deși din alt pămînt țîșnesc izvoare
și altele sînt vinurile bune
din ale mele vii imaginare.

Și beau mereu, deși nu-mi este sete,
O, maică Mare Neagră, dor fierbinte,
vreau să înec beția durerilor secrete
în ceasu-n care moartea m-o cuprinde.

(Traducere de Petre STRIHAN)

Voci în pustiu

*Dacă aș striga, sînt convins
m-ar auzi lumea.
Ce strigăte însă, și ce vorbe
pot urca în mine
pînă la liniște ?*

*Frumusețea are potrivnice căi
ce le străbați doar în genunchi.
Sîngele mi-e plînsset de noapte,
spiritul aprins dorește
șoapta îngerilor serii,
cunosc doar răcoarea suferințelor
cînd nopțile sînt fluviu
și-al sufletului mal îl rod.*

*Orice stea mi-e în zadar
Nostalgia și așteptarea visului
se îmbogățesc de-o stranie recoltă.
Spre mine urc, dar eu rămîn.
Naștere supremă ivită din
pretext,
în orice clipă viața mă creează.
Tot ce-a fost iubit în abis se*

*pierde,
Vocile doar agățate de culmi,
de copaci, de munți și deznădejde,
răsună dulci, ca un regre: știut
pe înserate.*

(Traducere de Mioara ZEHAN,
anul III D)

...și o poezie inedită

Cetind poezia Tyrol

Scumpului Popescu mare I. A. Rașcu

Tyrol

În sira asta tînă de vîd, parfumată
cînd aerul îmi caune mirisuri de alvot,
cînd florile subtile de-acela mi iubate,
de mîna vîntului sub-cantul mîntului Tyrol!
I. A. Rașcu - sub aspect de nr. 2

Cetind poezia aceasta mi s'a părut că m'at
ascult o mormonare a unei regi. deșose
cînd văd un stal de pasari pînă la pînă
pe care și-a scris domul mîntului ei fact.

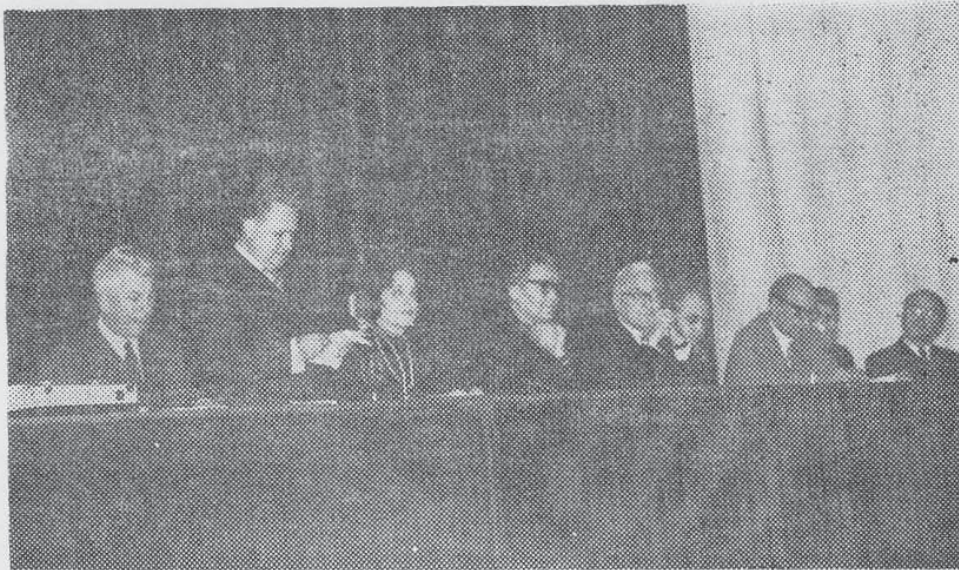
De ce tîrlele atite în hainele ni mîntate
"Tyrol" ? mi faci o creie în plîns Et cînd te așez
cînd florile subtile de-acela mi iubate ...
O! tîrlele durenca cu vraga - de înis

Faci Capi melancolie apăsătoare de tîmna
duranî respîrîte și sînt cî-mi oia domul
vagi domul și mi pacea mîntului și mîntului
"Tyrol" ^{ca fapt} fîntă în domul plîns și tîmpul pot

È atit de blind pe sînd mîntului un vers sublin
mîntului unu locatîni calde te mîntului pîntului ...
cîntului mîntului fîntă cîntului cî mîntului
și tîmna lui ne tîrbe cu lucîntul mîntului deape.

"Tyrol" "Tyrol" "Tyrol" și vrea s'adun în vîntul
mîntului de tîntului în cîntului deșose
cîntului fîntă și tîmpul, fîntă și mîntului mîntului
cîntului fîntă și vrea s'adun în vîntul

SEARA OMAGIALA „MIHAIL STERIADE“



Filiala Focșani a Societății de științe filologice, în colaborare cu Casa de cultură din orașul nostru, a organizat în ziua de 16 octombrie 1972, în sala teatrului, o seară omagială „Mihail Steriade“. Despre opera poetului au vorbit: prof. univ. dr. docent **Constantin CIOPRAGA**, prof. univ. dr. **Gh. BULGAR**, **Ion POTOPIN**, prof. **Traian OLTEANU** și lector univ. **Petre ZUGUN**.

În cadrul acestei manifestări, s-a dat citire salutului adresat de prof. univ. dr. docent **Șerban CIOCULESCU**, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România.

Cu viu interes a fost urmărită și convorbirea pe bandă de magnetofon între **Mihail STERIADE** și prof. **Petrache DIMA**, președintele Filialei Focșani a Societății de științe filologice.

Din versurile în versiune română și franceză au citit: actorul **Dinu IANCULESCU** și scriitoarea **Sanda DIAMANTESCU**.

Manifestarea s-a încheiat cu vernisajul expoziției „Aspecte din viața și opera lui Mihail Steriade“, expoziție realizată de **Florin STERIADE**, fratele poetului, și prezentată de scriitoarea **Sanda DIAMANTESCU**.

Nu e nevoie să cunoști biografia lui Mihail Steriade, debutant la Focșani, acum o jumătate de veac, pentru a sesiza, în frica sa, o continuă bipolaritate. Poetul e un suflet scindat, antinomic, adică aproape și departe, sentimental și lucid, deschis naturii și interiorizat, neliniștit de trecerea timpului și împăcat cu clipa. Întrebările existențiale despre viață și moarte sînt dublate, la Mihail Steriade, de o acută nevoie de evaziune, aceasta pusă în practică — cel puțin într-o privință — prin plecarea în Franța (1929), pentru ca de acolo, după trei decenii, să se instaleze în Belgia. Elegiac și dinamic, poetul bilingv, traducător și autor de antologii, oferă imaginea unui pelerin ardent, devorat de proiecte, dar și de conștiința efemerului, balansînd între tristețe și încredere. Sentimentul tragicului nu e alt de dur, încît să lase rîni incurabile; eelanul, de altă parte, nu atinge cote maxime. „Mi-e trupul cînd soare, cînd nor... / Exiazul mă schimbă în noi ipostaze” (*Caprînd gîndul*). Tînăr, autorul *Vremelnicilor* își caracterizează vîrsta „printr-un dor nelămurit de a pleca”, vorbind, aproape obsedant,

Existența creatorilor este mai durabilă prin operele lor, înfruntă timpul, existența aceasta este mai importantă decît existența lor fizică. Prezența lor, prezența spirituală are o extensivitate mult mai mare decît prezența lor biologică, prezența lor vitală. Iată de ce pe Mihail Steriade, acest focșănean de elecție, îl putem considera astăzi aici prezent în spirit, o prezență imaginată, care nu este cu nimic mai puțin importantă decît prezența sa reală, prezența sa umană. Sînt fericit că în această admirabilă sală, în acest admirabil pantheon al orașului Focșani intrîndu-ne astăzi să omagiem personalitatea lui Mihail Steriade, putem face o retrospectivă pentru a ne aminti că acest pămînt binecuvîntat a fost locul de origină sau locul în care s-au manifestat cîteva mari figuri, cîteva mari personalități ale culturii românești. De la Verlaam, acela care de peste 300 de ani doarme la mînștirea Secu, pînă la tînărul Florin Mușoila, poet de tînăr, s-au manifestat aici o seamă de spirite al căror nume a intrat în patrimoniul culturii naționale. Să evocăm deci, în această clipă, înainte de a începe momentul Steriade, personalități ca Grigore Alexandrescu, Dulfu Zamfirescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Alexandru Călinescu, Aurel Călinescu, I. M. Rașcu, Virgil Huzum și alții. Personalitatea unui oraș se manifestă nu numai în clădirile lui, în stilul lui de viață, ci și în stilul intelectual, în stilul spiritual, acela care se transmite peste secole. Asemenea mesageri ai acestui frumos colț de țară, asemenea mesageri sînt dintre acei care onorează o spiritualitate și evocîndu-l, între ei sînt plămîd și figura unui focșănean exilat, dar care în spirit se află aici lingă noi. Cu această prefață care să ne încheiească, să ne introducă în atmosfera unei simfonii, să începem deci să privim personalitatea lui Mihail Steriade din diferite unghiuri de vedere.

ORIZONTUL LIRIC AL LUI MIHAIL STERIADE



Prof. univ. dr. docent
Const. CIOPRAGA

de „cîtușă”, de obstacole metafizice, de condiția dramatică a omului „cu suflet strîns în colivii de trup”. **Tennita, tutul, bezna**, simbolizări ale telurului, erau confruntate cu nevoia trăirii în spirit, în genul monologiilor lui Blaga. Dezrădăcinat, instalat pe pămînt străin, sentimentul limitelor persistă, iar pentru a-l atenua se schitează nevoia întoarcerii: „Aș vrea să plec aiurea, din mine să m-avînt, / să-mi usurez povara, să-mi satur iar privirea, / și mingînd lărmă, în țară să mă simt...” (*Mă întorc la Ruppel*). Fiește, între volumele scrise în țară și celelalte, în franceză, elaborate în Franța și Belgia, există puncte de interferență. De observat, în special, că nevoia de cunoaștere, setea de puritate, aspirația spre absolut, continuă să stea în primul plan. Să se observe, apoi, permanența unui sens ascensional, metafora zborului către, conceput ca un mod al salvării de moartea ce „leagă de pămînt”. Între permanențele acestui căutător de liniște, mediativ cu mască gravă, stăruie de asemenea, o neistovită nevoie de lumină. **Prin lumină, tot** — iată un titlu definitoriu, dintr-un volum din tînerete: „Asemeni umbrei, de existi, ațrîni de-o rază de lumină...” Și că ocau peste cîteva decenii: „Je vol illuminé des hirondelles / dans le ciel médian!” (*Les Chalandis*).

Prin neliniștea tragică, poetul continuă exemple romantice, însă ca

tonalitate, reflecțiile sale, investite cu particularități ale sufletului modern, vizează expresia împede, de factură clasică. Romanticii, se știe, cultivă misterul, solitudinea, sînt cu precădere selenari. Mihail Steriade este un soțar ale cărui confesii, cer, neapărat, un spațiu luminat. Starea de exil echivalează la el cu o dublă înstrăinare: înfi, una în timp, un fel de distanțare interioară, apoi o alta, geografică, înstrăinare de sursa solară a patriei: „O, cite veacuri am călcat în viață, / Și cite mii de kilometri am parcurs, / De cînd m-am dus, din soare înspre ceață...” (*Sînt singur*). Se înțelege, exilul amplifică, potențează, dă noi dimensiuni sentimentelor, de unde disperata luptă cu singurătatea. Natura patriei, amintirile copilăriei, imaginea căminului natal devin, patetic, mijloace de apărare împotriva înstrăinării totale: „În țara aceasta rece, sub cerul neprivil, / Străine-mi sînt de-a valma visările ce mint, / Aducerile-aminte și poate și-acest cînt” (*O, mamă!*). La vîrsta maturității, poetul trăiește din ce în ce mai vizibil într-un timp circular, dînd curs stării de dor, care-l întoarce la începuturile propriei biografii. Cîntecul din trecut adăore”. Dorul de patrie canalizează în melos sa toate celelalte sentimente. „Trecutul mă întoarce la țara mea de-acolo, / Acum cînd ard în jocul de soare — aceste crengi / În parcul din Bruxelles...” Afiă dată se revolta, imaginea, în cadrul tonic familial. „În seara aceasta-mi pare că sînt din nou acasă, / În jurul mesei, frații cu dragoste-mi fac loc...” (*Frații*). În vocabularul liric intervin termeni semnificativi, traducînd tristețea. Mihail Steriade se consideră un fel de damat. Inițial, pribegia avea un sens prospectiv, fiind tot una cu aspirația spre necunoscut, autoluzionare. Experiența vîrstei reclamă o revizuire a ideii de „pribegie”, care sugerează acum un sentiment al nerealizării: „Unde-am fost cînd tînăr fui? / Nici o urmă-aceia nu-și / De pîndi am fost pîndit / de prigoana unui mit” (*Unde-am fost cînd tînăr fui?*). Printr-o dureroasă modificare celerară, iată dar că pribegia a devenit „prigoană” iar poetul, odinioară cîntînd „a, voie bună”, se simte „o fibră răciitoare...”

Mai personal decît în confesiunile din tînerete, în care se disting reminiscente din lecturile epocii (un aer elegiac la Demostene Botzu, un ton reflexiv amintînd de Adrian Maniu) este, categoric, poetul **retrospectivelor**, al meditațiilor solitare, în care fraza decantată dă glas emoției pure. Fiește, progresul estetic ține și de experiența inerentă vîrstei. Să observăm că de cite ori Mihail Steriade pune înaintea unui cuvînt particula **re** pentru a sugera re-întoarcerea, re-venirea, re-găsirea, cu alte cuvinte de cite ori se manifestă ca poet al dorului, rezultatele sînt optime. „Să nu recădem în genune”, conchide el, după ce a invocat Ceahlău și Dunărea. Tot sub semnul acestor seltoarceri afective, se cuvine să interpretăm și utilizarea unor modalități folclorice, legate de fondul amintirilor de acasă. Fapt de reținut, Mihail Steriade este solidar cu poetul anonim, cu care se întîlnește, dialogînd despre izvoare, despre vînt, despre stele, și **basme**, despre **pioți**, despre **pădure** și **celelalte**. Însă mai frapant decît toate este clasicul „frunză verde” care, transpus în franceză, păstrează dacă nu prospețimea, cel puțin rezonanța metaforică românească. Într-o gingașă **Idylle**, găsîm asadar un „Frunză verde chiparos”. În ritm octosilab, precum în culegerile folclorice: „La nuit éteit profonde / Mais quelqu'un siffle tout près) Vers la lune vagabonde: Feuilles verte de cyprès!” O „mică suită populară” se întîlnează simplu **Feuille verte**. E un „frunză verde de mesteacăn”, căruia i se asociază arjarul și iarba: „Feuille verte de boulesau, / Qu'il m'est doux le long de l'eau / De penser à ma jeunesse / L'ombre monte, la fleur dort, / Mais mon rêve est tellement fort / Qu'il pénètre mon ivresse!”

Precum numeroși alți poeți, în luptă cu marile neliniști ale existenței, Mihail Steriade și-a găsit consolarea jertfînd totul unui miraj al frumuseții. „E-un fel de omenie ce se întreabă-mine / de voi putea cunoaște și cînt și zări semine”. Versurile acestea din **Trec orele**, vin din aceeași sursă cu anticul **ruit horas**. Le-am roștit, în sute de variante, și le vor mai roști, în sute de limbi, poeți din toate unghiurile pămîntului. Prin creație, deși neîmpăcat de sine, Mihail Steriade are totuși, în esele din urmă, conștiința unei biruințe în confruntarea cu eternul: „Toate trec și dacă mai rămîn / Ca o sinteză a toate ce se scurg / E pentru că mă simt un demurg / Și peste trecere devin stăpîn” (*Și dacă scriu*).

14/10/1972

Salut

Mă bucur nespus în ocazia natal
în sărbătorile strălucite ale
patruet din cu inimă lângă în
tara lui, ambasador al culturii
naționale în țara-sora, Belgia,
— pe vederea noastră prieten de pe
bancile Universității din București,
Mihail Stenade. Într-o altă oca-
zie fierbinte, același adres de conec-
tăți săi și de confrate lui din
toată țara.

J. I. I. I. I.

M. Steriade s-a întors mai ales în ultimii ani, cu melancolia visătorului care-și re trăiește intens viața în mediul familiei și al prietenilor de tinerete, s-a reîntors deci spre limanurile românești, spre casa, codrul, așezările scurte inimii lui, cu luminile cetății în care pulsează vrednicii noi și cresc vlăstarele civilizației de mîine, închinînd țării și prietenilor ei de pretutindeni cărți de poezie, evocări și sinteze lirice care sporesc prezența României pe meridianele lumii.

Am salutat cu grațitudine efortul poetului de a înființa un „Institut de limbă și literatură română Mihai Eminescu” și am urmărit revista de înaltă ținută estetică, bilingvă, încă un argument pentru prezența noastră în familia culturilor romanice și europene, **Journal roumain des poètes**, merit difuzării liricii noastre, sub tutela geniului eminescian, unanim apreciat în lume, ca unul dintre cele mai adînci și mai originale spirite ale romantismului european. Presa noastră literară și cotidienele cele mai răspîndite au întîmpinat cu interes și bune aprecieri aceste inițiative ale poetului Steriade. Nu voi cita aici din recenzii calde scrise despre opera și activitatea poetului, dar nu pot trece cu vederea elogiul vibrant, deși în termeni sobri, al scriitorului Eugen Barbu din **România liberă** din 13 ianuarie 1972 care a așezat activitatea lui M. Steriade la locul cuvenit în ansamblul creației culturale contemporane: „Într-un veac grăbit, dedicat reușitei materiale, iată pe acest Steriade, rătăcit de țara lui, ancorat într-un țarm ospitalier, dedicat unei munci nobile: aceea de a servi literatura română. El se dedică zi și noapte, scoate volum după volum, pentru a face cunoscut în Belgia, și nu numai în Belgia, geniul românesc. Este mai mult decît frumos, este sublim. Steriade a venit de cîteva ori în țara noastră, are frați și rude pe aici, s-a reîntors de fiecare dată în România ca să mai simtă țărîna familiară. (...) Steriade poate să transcrie în glasuri străine **Miorița** și baladele cele mai frumoase rostite de țărani de la care toți am învățat, el crede de mai bine de 60 de ani în talentul românesc. ...Îl fericește deopotrivă și verbul lui Blaga și firea lui Arghezi și melancolia regală a lui Eminescu, lamentul bacovian precum și proștețimea unor elevi aflați la primele lor versuri. Steriade cred că este un om minunat și nu numai prin patriotismul dovedit, pentru că într-adevăr acesta este patriotism: să-ți servești țara oriunde te-ai afla, indiferent de mijloacele de care dispui, să crezi că singura datorie față de tine însuși este aceea de a iubi și sluji cu credință spiritul națiunii căreia aparții. Steriade este un om minunat și prin gustul său dovedit de aceste traduceri pe care, iată, le am sosit în tolba poștaşului. Departele de tot ce ne înconjoară pe noi, silit să vorbescă două limbi ce trebuiau învățate bine, să scrie în aceste două limbi, el n-a uitat ciobăneasca noastră aspră, plină de minuni, dulcele faguri de cuvînt în care se simte ca peștele în apă”.

La toate meritele se adaugă acum încă unul



Prof. univ. dr.
Gh. BULGAR

*Exponent
al graiului
poetic
românesc
peste
hotarele
țării*



Ion POTOPIN

Ideea patriotică în poezia lui MIHAIL STERIADE

În substanța poeziei sale, Mihail Steriade receptează odată cu zvonuri e subtile care vin din zonele primordiale ale conștiinței sale artistice și glasurile pământurilor natale, acordându-le o atenție mult mai generoasă acestora, din urmă cu care se identifică și prin care își definește cu mai multă pregnanță personalitatea creatoare zguduită de mari și legitime întrebări la care vrea, să dea un răspuns revelator. Locul acesta este firesc pentru un poet care a plecat de atita, vreme din țară și-i este neconținut de dor, un dor cu atât mai insistent cu cât sufletul poetului este mai atașat de tot ceea ce reprezintă patria: istoria, geografia, orașul natal, cireșul înflorit din grădină, prima carte citită, prima aripă zvicnită pe umăr a versului, prima iubire. De toate aceste insule rămase undeva în oceanul vast al timpului, poetul este neconținut solicitat și imaginea lor îl umple de nostalgie, acordându-l cu neliniștile universale și transformându-l, în momentele de criză, într-un receptacol al memoriei ce-și caută odihna regeneratoare.

Judecată din acest punct de vedere, al prezenței sentimentului patriotic în lirica sa desfășurată pe durata unei jumătăți de veac (prima culegere de versuri apărând în anul 1923, când poetul avea nouăsprezece ani), poezia lui Mihail Steriade afirmă cu stăruință dragostea de țară chiar din placheta de debut **Pajiștile sufletului**, dar împletită cu o mistuitoare sete de orizonturi noi susținând că în felul acesta, din perspectiva depărtării, va putea să cunoască „O dragoste mai înaltă de țară și de-ai mei“, lucru firesc pentru vârsta tuturor cutezanțelor, a încercărilor de a descifra, inscripțiile necunoscutului. Dar el știe că legătura cu pământul nu poate fi ruptă și mai cu seamă legătura cu pământul patriei sale, deoarece — o spune lapidar în poezia **Lingă pământ** în care își mărturisește apartenența la un ethos al permanențelor, că „lingă pământ e viața toată / Și cerul țau lingă pământ!“, cu acest cer și cu acest pământ simțindu-se „tot una“ într-o desăvârșire organică.

Într-o **Solie Țării** scrisă cu patru ani în urmă ca un mesaj de dragoste pentru pământul în care i-au rămas rădăcinile ființei istorice și totodată ca o motivare a drumurilor străbătute, poetul Mihail Steriade declară cu un patos reținut, voalat de melancolie: „O, te-am iubit și nu te-am înțeles / Și printre umbre te-am lăsat departe / Cum lași în cramă vinul ce-ai ales / pentru un ospăț ce încă e departe!“.

Plecând din țară în toamna lui 1929 pentru pregătirea unei teze de doctorat în litere în Franța, poetul Mihail Steriade va intra în cercul unor prestigioase personalități artistice stabilite definitiv la Paris, cum erau Martha Bibescu, Elena Văcărescu, Ana de Noailles, sau numai vremelnice în Franța ca George Enescu și Constantin Brâncuși și în prezența acestora, ascultând tulburătoarea muzică enesciană care-i aducea atâtea din imaginile locurilor natale, sau privind sculptura vrăjitorului de la Hobița Olteniei, meditănd și asupra



Lector univ.
Petre ZUGUN

Un poet român contemporan

Prin aspectele ei esențiale (traduceri în franceză și neerlandeză din poeți români clasici și contemporani, prezentări ale realităților culturale și social-politice românești, alcătuirea și tipărirea de antologii ale poeziei românești și de volume de versuri originale), activitatea culturală pe care Mihail Steriade o desfășoară, de peste patru decenii, în Franța și în Belgia, impune o retrospectivă a poeziei sale. Întreprinderea este cu atât mai necesară cu cât, reflectând anumite tendințe poetice și reprezentând anumite laturi ale atmosferei lirice românești interbelice, poezia lui Mihail Steriade nu poate lipsi din tabloul evoluției poeziei românești moderne.

Poezia care sintetizează în gradul cel mai înalt aspectele esențiale ale universului liric al lui Mihail Steriade ne pare a fi *Liniște*, din placheta de debut *Pajiștile sufletului*, Focșani, 1923. Domină, în această poezie, sentimentul poetic panteist al înfrățirii cu natura și ideea că natura regenerează în sens intelectual și în sens moral, ființa omească. Absorbit în natură și sub privirea lunii, poetului i se pare că durerile îi dispar și vigoarea îi sporește:

„Din corn de lună / ca dintr-un

corn de vînătoare / seara sună /
imnul păcii și-al tăcerilor adînc cu-
vîntătoare. / Mi-i trupu-nțins pe pa-
jiște-nflorită / și sufletu-nfrățit / cu
sufletul pămîntului.../.

Eminescu spusese mai înainte, adresîndu-se lunii: *Și gîndirilor dînd viață, suferințele întuneci (Scrisoarea I)*. Rolul activ, de stimulare și de valorificare superioară a energiilor sufletești și intelectuale, pe care îl îndeplinesc elementele cosmosului și natura patriei, în primul rînd, este o constantă a liricii lui Mihail Steriade. Reievarea acestui rol străbate întreaga lui poezie. El este cîntat și în *Lîngă pămînt (Lîngă pămînt mi-i viața Doamne...)* și în *Nocturnă* și în *Visul la porțile somnului* și mai ales în poeziile scrise în ultimii ani.

Peisajul este cel românesc, putem spune — moldovenesc, alcătuit din păuri, din ierburi înalte, din unduirile line ale terenului, din ape care strălucesc sub lună, din liniști vaste. Întocmai ca la romantici, momentele cele mai prielnice spiritului, în contact cu natura, sînt amurgurile și nopțile: *Pe căile-nserării, călăuziți de stele / vin zeii să se culce în trupul meu de pace / sub binecuvîntarea reînvierii mele (Nocturnă)*.

În asemenea momente, nu natura, ci omul este stăpînul universului: *În jurul frunții albe sînt zările eterne. / Mi-e sufletu-armonia stăpînitoare-n lume / Simt aripile morții zbătîndu-se-n caverne / dar trupu-mi n-are teamă, dureriile sînt spume /.../ Și-mi simt divinitatea din nou divinitate (Nocturnă)*.

Tonul general al liricii lui Mihail Steriade este grav, uneori chiar sumbru. Cele mai multe dintre poeziile lui sînt străbătute de regrete, de neliniști, de tristeți apăsătoare. În *Elegie*, de factură bacoviană, orașul întreg este cuprins de doliu: *Orașul nostru astăzi e plin de-afîția morți / atîtea ilamuri negre suspînă lung la porți / și plîng atîtea mame și preoți în biserici...* Tristețea afectează chiar și iubirea: iubirea va fi trăită „în umbra celor morți”.

Constatăm, deci, în poezia lui Mihail Steriade, ca element esențial, o atitudine negativă față de realitățile vremii sale.

Dragostea de țară sau de neam, conștientizată și resimțită dureros, dar cu atât mai intens, în activitatea din ultimii treizeci de ani, a devenit tema principală a poeziei

(Urmare în pag. 111)



Traian OLTEANU

Peisagist, poet de adîncă vibrație

Cel care în 1969 se definea, materializînd poetic un univers interior incandescent, „Eu sînt o fibră rătăcitoare / un crîmpei al cunoașterii neprecise / vorbind de-nceputul lumii ca de-un complice” — Mihail Steriade — este după definirea criticului și istoricului literar Constantin Ciopraga, pe care ne-o însușim pentru conciziunea și continuitatea argumentării — „un modern de expresie clasică”, poet viguros, al cărui univers liric acoperă zone și texturi sentimentale proeminente.

Desigur că o primă impresie pe care și-o face oricine ia un contact cît de superficial cu activitatea lui Mihail Steriade, este aceea de diversitate; omagierea sa astăzi, pe un registru larg, fiind ea însăși un argument. Dacă ne-am propus însă angajarea în discuție a sensului descriptiv al liricii sale, o facem tot din unghiul aceluiași clasicism, remarcat de istoricul literar Constantin Ciopraga, recunoscînd în mare parte din poeziile lui Steriade o *ilustrație a doctrinei moderației*, impresia de clasicitate pe care o degajă cititorului fiind sprijinită pe un „simț al măsurii, al proporționării înțelepte dintre exploatarea omului lăuntric și aceea a realității exterioare”.

Deși universul poetic al lui Mihail Steriade e frămîntat, marile simboluri „Moarte, Mare, Văzduh” — cum mărturisește autorul într-o poezie publicată în 1967 — fiind frecvente, peisajul său e lipsit de sublimitate, ipostazele prin care se exprimă grandiosul cosmic, absentînd, ca și natura, în tratare și tendință singulară. Dar, fără a fi un scop în sine, natura există totuși la Mihail Steriade, constituind un mijloc și o modalitate de atmosferizare a cadrului, de individualizare a contextului acceptat poetic.

Peregrinările poetului „în zi de vară / cînd paserile-n sîn de crîng / aleanurile-n cînt își plîng, / pe drumuri necunoscute și lungi / sau prin preajma lucirilor de lac, pe unde lebăda plutește, îndreptîndu-se „cătrellestii-nalte, plutînd pe o dîră de lumină”, sînt doar două trimiteri la poeziile „Pribegie” și „Cîntecul lebedei”, ce ne fac să interpretăm natura la Steriade într-o tendință ce-i este definitorie — participare la dilatarea personalității poetice. Lirismul său, ca și angajarea discursivă a unei probleme, uneori religiozitatea difuză, necristalizată însă în vreun crez, nu pot îndepărta impresia autentică de euforie vitală, o anume acceptare a rînduieiilor lumești, în care armonia, deci și cea naturală, de peisaj neutru, trebuie să existe.

Dar, cum afirmam mai înainte, se poate vorbi la Mihail Steriade de o armonie a cadrului, de o filozofie senină și optimistă, care determină și în sumbrele descrieri, cum ar fi cea din „Seceta”, cu peisajul ei carbonizat și un cenușiu dens, morbid, o anumită deschidere de retină:

(Continuare în pag. 108)

Peisagist, poet de adîncă vibrație

(Urmare din pag. 107)

„Dragostea ne e povară, amintirile-s dojană...” vers final, de întrebare lăuntrică, ce desface universul cu magia interogației și introspecției.

Această impresie de armonie pe care o lasă peisajul la Steriade se împlinește și din tendința constantă pe care poetul o are de a netezi culorile, pendulînd permanent, între un echilibru de nuanțe și un registru afectiv lipsit de extreme. Poezia „Liniște” — „Din corn de lună / ca dintr-un corn de vînătoare / seara sună / imnul păcii și-al tăcerilor adînc cuvîntătoare”, ne amintește prin notele ei egale poate și de versurile altui vrîncean — bardul de la Dragosloveni — Vlahuță — „Departee-un fluiet se aude...”, fiind un exemplu de ceea ce înșeamnă univers temperat la Steriade. Pe aceeași treaptă „Toamnă — „Luminișuri de tristețe și tristețe în lumină / păsări care trec în zare, zări care se strîng în zbor / Toamnă fără de durere, dureroană și senină tuturor...” creează, în ciuda revenirii finale de negare totală, o alternanță și o simetrie de planuri ce duce la echilibru.

Conchizînd, trebuie să reținem că Mihail Steriade nu este un peisagist în maniera lui Th. Gautier sau la noi, să zicem Adrian Maniu; un artist plastic ce se consolează în poezie, însetat de culoare și dornic să parcurgă aventuri plastice de excepție. El întrebuițează, așa cum ar fi spus Paul Cornea „metoda descriptivă, directă și obiectivă, ca formă elementară și cea mai uzitată de evocare a lumii fenomenale”.

Într-o linie clasicistă Steriade nu „urmărește să prelungească sensurile” textului într-o nebuloasă de sugestii indefinite, ci face doar un oficiu de propagator, pur și simplu transmite ideii, sentimente și pasiuni, cu netezime și claritate, natura fiind în ciuda conexiunilor complexe un accesoriu, un portal și nu un templu cum spune Boileau, de trecere obligatorie și popas statornic.

Iată de ce, cînd amintindu-ne de un Adrian Maniu — fără viziunea sa peisagistă — „Pe după deal în genunchese soarele... / și pentru că venise-aproape de pămînt / își risipea și aurul și-odoarele / pe care i le dase Tatăl sfînt” — în apropiere „Fîntîna — cumpăna destinde ca o lăcustă. Ziuă moare... / un taur se-ridică negru, în seara galbenă mugind / Și-și roade coarnele de cruce ce tremură scîrțîitoare / Ca un Hristos, ce-n zugrăveală stă slab, uscat și suferind”, cînd de un Ion Pillat, „Un clopot vechi își aminti de cer” — în coincidență cu „Seara la Miorcani”, sau chiar de un Barbu Nemțeanu cu peisajul său de provincie, în note particulare, ce consumă citadinul, doar prin notații de excepție, ca să nu mai vorbim de Eminescu, din care Steriade reface adevărate prezențe — *Clopot vechi, luciul apei etc.*, ca și abundența de simboluri ale mării sau metaforele frecvente ale astrului nopții — „sur le ciel la lune belle”, „la lune vagabonde” etc. poetul reușește să fie convingător și mai ales să impună. Structura versurilor sale, pluritatea întrebărilor, echilibrul interior statornic, atitudinea calculată a comunicării sînt tot atîtea aspecte interesante, demne de reținut și mai ales de comentat.

Telegrame

adresate poetului M. STERIADE și organizatorilor serii omagiale

*„Rog să exprimați poetului Mihail Steriade elogiul meu pentru în-
suflețita sa operă lirică și pentru activitățile remarcabile închinare peste
hotare lui Eminescu și literaturii românești”.*

Prof. univ. dr. Augustin Z. N. POP

*„Vă felicităm călduros cu prilejul serii omagiale dedicate dv. pentru
frumoasa activitate literară și devotamentul în propagarea peste hotare a
valorilor culturii românești și vă dorim pe mai departe fericire personală
și succese în munca creatoare”.*

Dan TARCHILA,

redactor șef al revistei „Astra” Brașov

*„Cele mai călduroase omagii pentru splendida dv. activitate de poet
original și de răspînditor talentat și neobosit al poeziei românești peste
hotare”.*

Prof. univ. N. I. POPA

Iași

*„Sîntem alături de dv. în omagierea poetului Mihail Steriade. Trans-
miteți eminentului nostru confrate cele mai alese sentimente și urări de
sănătate”.*

Radu CARNECI,

redactor șef al revistei „Ateneu” Bacău

Urmare din pag. 104)

**Exponent
al graiului
poetic
românesc
peste
hotarele
țării**

foarte important: din noiembrie 1971, Mihail Steriade este și profesor la Universitatea din Liège predînd cultura și limba română într-un centru academic de prestigiu, încă un focar de cultură românească, unul din cele peste 100 de lectorate de limbă română din lume de unde se difuzează cunoștințele esențiale despre poporul nostru, despre cultura și limba lui, despre România, aflată azi pe o treaptă înaltă a afirmării sale în lume. Lecția sa inaugurală, prezentată la 30 noiembrie 1971, a tratat despre: „Poporul român, sinteză latino-dacă pe un fond trac, dar cu limbă latină”, voinde desigur să reliefeze din titlu specificul românesc în configurația culturilor europene, marca romanității fiind pregnantă cu osebire. I-am trimis deci și-i vom trimite cărțile noastre care se ocupă de specificul culturii, al literaturii și al limbii românești, pentru a putea prezenta cît mai exact tabloul originalității creației unui popor dinamic, a cărei limbă, cum spunea Alf Lombard, savantul suedez, este „cea mai interesantă din Europa”. Prețuind munca și lucrările poetului M. Steriade, omagiem statornicia încrederii sale în forțele spirituale ale poporului nostru care a dat un puține minți geniale culturii și tehnicii mondiale.

(Urmare din pag. 105)

Ideea
patriotică
în poezia
lui
MIHAIL STERIADE

multora din versurile poetelor Elena Văcărescu și Ana de Noailles, sau paginile de proză densă, cu aluviuni lirice înmiresmate de dorul de țară, poetul Mihail Steriade a început să înțeleagă altfel patria și muștrindu-se că a plecat scrie una din cele mai frumoase poezii ale sale din limba franceză intitulată **României**. Aici, în versuri robuste cu largă respirație, își exprimă dragostea pătimășă aproape, față de peisajul românesc, prezentat în tablouri de un cromatism exuberant. Înfiorat, poetul scrie: „Iertați-mă, voi plaiuri de vis, autunnale / Ce fremătați de glasuri din cel din urmă ceas / Tu, Patrie, mă iartă și voi, livezi natale / Ce-n suflet, neuitate, mi-ați rămas!”.

Pentru poet, trecutul devine când „drum” care-i așteaptă pașii întoarcerii acasă, pentru o reconstituire a frumuseților devenite în ceasurile de meditație o imagine a nemuririi. Iată elementele de construcție a tabloului evocator: „Atunci îngin suav în amintire / Ca roadele ce nu mai stau pe ram / Tot ce mi-ai fost, o, Țară! Tu, o Nemurire / Lumina-n care crește dragostea-mi de Neam!”.

Asaltat de regrete, departe de țară, poetul își aduce aminte de tot ce i-a fost mai scump, de mama sa ale cărei cintece simple „pe cerdac” în orele de cleștar ale copilăriei, îi accentuează dorul de tot ce-a fost odată, într-un dialog al „părerilor de rău” care vorbesc românește întorcându-l cu fața către zarea carpatină, spre acele „pașiști ale sufletului” de care tinjește fără pace. Ori unde ar fi, orice peisaj oricât de încântător, cu oricâte încununări de miresme, poetul tot nu poate uita „răcoarea din Carpați” și se vede „stând pe-o culme, în amintiri ce plimbă / prin tinerețea de-altădată, pași curati”.

În frumoasa poezie **Frații**, poetul Mihail Steriade merge și mai departe în stăruința, sa de a cuprinde cât mai mult și cât mai expresiv din ecourile îndepărtate care-i vin din ținuturile memoriei, podidit de plînsul care nu mai poate fi oprit. Dar și plînsul se transformă într-o oglindă limpede în care se răfrîng imagini din țară: „O lacrimă ce curge pe-obrazul meu fierbinte / Și-alunecînd se-ndreaptă spre cuibul părintesc / Mă oglindește-n treacăt și îmi aduce-aminte / De Țara mea de vise, de visu-mi românesc! „Pînă și atunci cînd evocă peisajul belgian ca în poezia intitulată **În parcul din Bruxelles**, poetul român, substanțial român, nu se poate opri să nu vorbească despre „ceaaltă țară” a inimii sale, scriînd: „Sîntem de bună voie supuși îndepărtării / Dar țările-s aievea chiar și în vis, cînd dor!” În acest caz, dorul de țară devine durere, dar este o durere a renașterii, a străpunerii spațiului și timpului, a stingerii focului care poartă numele de înstrăinare, deoarece, în vîlvățile dorului: „Înstrăinarea cade ca un inel din deget!”

În asemenea clipe cînd se vede „o fibră rătăcitoare” și cînd „sîngele mușcă memoria,” poetul are o nevoie organică, mistuitoare, de țară pe care ar vrea s-o îmbrățișeze așa cum un sculptor cuprinde în mîinile sale blocul de piatră din care își va

modela visul. Cu o neobișnuită economie de mijloace stilistice, dar cu atât mai expresive, ne mărturisește: „Marmora-n mîinile mele / Trupul tău / Țară!”. Fără nici un alt comentariu, într-un asemenea cadru de comunicări directe cu sentimentul fundamental determinat de dorul de patrie, devenit tutelar și operînd disocierile necesare „Timpul se topește-n greșeli și în spice / și remușcarea-i o fereastră închisă!” prin care, așadar, nu mai poate să pătrundă nici un glas din depărtare. Poetul are acum — chiar și într-un alt climat, într-un alt „pisc de frumuseți”, sentimentul de apartenență la realitățile istorice ale patriei, el nu cunoaște remușcarea înstrăinatului invadat de melancolie sterile și mai ales sterilizatoare ci, așa cum am mai notat, a fost, este și va rămîne în orice ipostază o fibră din ființa elevată a patriei. El își proclamă iubirea, în *Solie Țării* fără nici o reticență: „O, te-am iubit cu patimă și chin / Cînd mă-ntindeam pe iarba ta domoală / Și mai visam la anii care vin / Grei de-ncercări, de lacrimi și răscoală!”. Poetul nu este, însă, tributatar acelor ani „gri de-ncercări, de lacrimi și răscoală”, deoarece „prînz și vin și vremuri au venit / Ca să-mi înalț iubirea pînă la Tine / Prin cîntul meu să crești la nesfîrșit / În ideal de pace și de bine!”.

Cu toate că a cutreierat lumea „ca o zăpadă de nimeni văzută” în căutarea unei imagini cît mai autentice, cît mai expresive, ajunge în strofa unei cantilene să se definească extrem de succint, dar cel mai apropiat de specificitatea poeziei sale: „Om ceresc și fără nume / O sinteză de român / Dar cum toate trec în lume / Viața-mi trece, eu rămîn!”.

Această „sinteză de român” este prezentă mai ales în poeziile scrise în limba franceză, unde ideea patriotică este prinsă mai puternic în montura intimă a versurilor, cu care realizează un tot organic de o pluralitate de sensuri indiscutabile. Astfel în „A doua elegie”, Mihail Steriade notează că patria este „cea mai înaltă culme” sau „un izvor al vieții” și nu-și dorește o glorie mai mare decît moartea lîngă țară, contopirea cu splendorile ei infinite.

*

Pentru poetul Mihail Steriade, crearea unei poezii desăvîrșite este un ideal suprem, dar aceasta nu pentru a-și satisface o neînduplecată exigență artistică, deși nici la aceasta, nu renunță — ci pentru a-i putea oferi patriei sale, Țării Românești, un dar demn, o agrafă în părul ei de aur, sau un inel pe degetul ei mereu întins prin spațiul efemeridelor, spre veșnicie. Și opera aceasta o înfăptuiește prin multitudinea sa de realizări, așa cum îl definește criticul Constantin Ciopraga în prefața la ediția retrospectivă *Poeme* apărută cu un an în urmă la Editura „Minerva”, „un umanist în acțiune”, adică un om de cultură, un profesor și un poet pentru care idealurile poporului din care n-a născut sînt propriile sale idealuri, iar destinul de apoteoză al României îi luminează drumurile vieții și creației, orientîndu-l mereu spre culmi, ca o stea polară.

Un poet contemporan

(Urmare din pag. 106)

lui Mihail Steriade, care mărturisea recent: „Tristețea pe care o resimt din faptul că trăiesc de atîția amari de ani departe de țara și de limba care fură ale mele de mai bine de șaiszeci de ani, mă mișcă mereu mai mult. Dar ea îmi îngăduie să înțeleg mai bine tragicul oricărei existențe omenești și îmi deschide calea către sufletul și creația lirică a lui Mihail Eminescu” (în volumul *Destin românesc, voce universală*). Sentimentul dragostei de țară și de neam a fost sublimat impresionant în poezii ca *Cruce înaltă* (*Sînt o cruce-naltă cît o zare / Și-un fum ușure de tîmîie-n scrum, / Cînd neamul meu în mine-acum tresare / și cînd trecutul se preface-n drum*), în *Frații, O, Mamă, Tată. A la Roumanie. A ma Patrie* și altele, poezii în care tonul elegiac, tristețea depărtării de patrie și de oamenii ei, nostalgia după anii copilăriei se imbină cu încredere în destinul fericit al românilor.

Deși pasionată, poezia lui Mihail Steriade se revarsă, totuși, indirect, deoarece gîndirea sa poetică este trecută prin filtrul, destul de ferm, al reflecției asupra propriului destin uman și poetic.

Activitatea poetică a lui Mihail Steriade de mai demult și mai ales din acești ani, ca și inițiativele lui culturale din străinătate fac cîinste țării noastre și dovedesc o atitudine exemplară față de viața românească.

Identificarea acestor aspecte, pe care le considerăm ca făcînd parte din cele esențiale, ale universului liric al poeziei lui Mihail Steriade, ne relevă o operă unitară sub raport tematic și ideologic și mărturia zbuciumului unei conștiințe lucide preocupate de a găsi răspuns la întrebări însemnate ale timpului său.

În 1927, Mihail Steriade a fost trecut de Eugen Lovinescu printre poezii tineri care „formează actualitatea curentă a poeziei noastre” (*Istoria literaturii române contemporane. III. Evoluția poeziei lirice*, București, 1927, p. 431; v. și p. 437). Prin activitatea lui culturală și poetică din ultimul timp, Mihail Steriade revine convingător între poezii care formează, fiecare în moduri specifice, actualitatea curentă a poeziei românești.

ECOURI

GEORGE IVAȘCU :

„Scriitorul Mihail Steriade este un veritabil trubadur al culturii, al literaturii române, peste hotare. Cu o ingeniozitate de multiple inițiative, de la aceea de traducător al lui Eminescu, de editor și, pentru a găsi sursele materiale necesare unor asemenea inițiative, pînă la aceea de a înjgheba un restaurant (cu „menu moldave”), Mihail Steriade este un pătimăș propagandist al frumuseților patriei și însușirilor poporului său”. („Scînteia tineretului” — 16 februarie 1972).

DEMOSTENE BOTEZ :

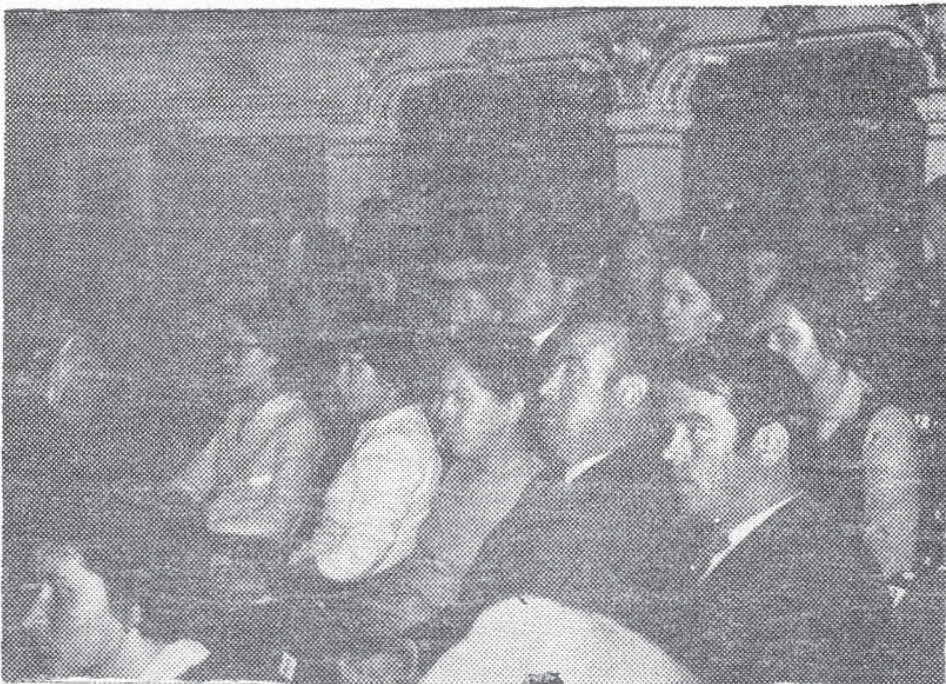
„Inițiativa poetului Mihail Steriade (e vorba de înființarea Institutului de limbă și literatură română „Mihai' Eminescu” și a Asociației mondiale a amicilor lui Mihai Eminescu — nota red.) se înscrie ca o faptă de pionier universal, pe linia acestei noi conștiințe a literaturii și a artei de pretutindeni” („Viața românească” nr. 11, 1969).

EUGEN BARBU :

„Intr-un veac grăbit, dedicat reușitei materiale, iată pe acest Steriade, rătăcit de țara lui, ancorat într-un țărnam ospitalier, dedicat unei munci nobile : aceea de a servi literatura română. El se dedică zi și noapte, scoate volum după volum pentru a face cunoscut în Belgia, și nu numai în Belgia, geniul românesc. Este mai mult decît frumos, este sublim” („România liberă”, 13 ianuarie 1972).

AUREL BARANGA :

„Format în ambianța poetului de fină rezonanță, I.M. Rașcu, zgîrcit cu propriile sale versuri cizelate la filigrană, sensibil la vibrațiile lirice ale contemporaneității și fidel tradițiilor de aur ale poeziei populare românești, Mihail Steriade releva un poet autentic, anunțat ca atare de condeiele critice autorizate” („România liberă”, 9 mai 1968).



Aspect din sală

PE MARGINEA EXPOZIȚIEI DOCUMENTARĂ

Interesantă și complexă această expoziție documentară, deschisă în holul central al Teatrului din Focșani, prezentând grafic și în imagini viața și activitatea unui focșănean, de mult plecat în pribegie, dar rămas miraculos, spiritualmente, „acasă”.

Eforturile lui n-au ținut niciodată avantajele personale. El a pornit dezinteresat la cruciada literaturii române în străinătate; și modest, sărac chiar, n-a precupețit nici un sacrificiu. Iată ce ne spun cele 52 de panouri ale expoziției, arătând în linii mari acțiunea lui Mihail Steriade în numele poeziei românești. Și e greu să nu încerci un sentiment de emoție văzînd cu cită pietate evocă și redă atît de frumos în limba franceză cîntul armonios al lui Eminescu, profunda gîndire a lui Blaga, ori strălucirea cuvintelor potrivite ale lui Arghezi.

Activitatea lui Mihail Steriade a fost, s-ar putea spune, plurivalentă. Dotat în multe direcții, artistul se preocupă în tinerețe de pictură și organizează la București și la Cannes, expoziții unde impune un nou procedeu inventat de el, denumit foto-pictură. Apoi, cu același entuziasm cu care își pecetluiește toate acțiunile, se ocupă de muzică, sensibil pianist și improvizator, de cele mai multe ori pe teme totdeauna ale muzicii românești.

Expoziția „Aspecte din viața și opera lui Mihail Steriade”, a fost realizată de fratele poetului: Florin Steriade, cu pricepere și imaginație. Ea a avut două merite esențiale. Mai întii grija de a surprinde trăsăturile caracteristice din viața și activitatea scriitorului, apoi bunul gust cu care panourile au fost executate. Ar putea servi ca îndreptar multor expoziții în care, de cele mai multe ori, obiectivele de seamă rămîn în umbră și se multiplică detaliile inutile.

Sîntem convinși că va avea succes și la București, un succes bine meritat atît mulțumită conținutului cit și plasticii prezentării.

Focșanii au găzduit-o în holul principal al Teatrului său renovat și strălucind în mătăsuri lucitoare și policandre de aramă.

Sanda DIAMANTESCU



Publicul focșănean vizitînd expoziția

COORDONATOR : prof. Petrache DIMA

COLECTIVUL REDACȚIONAL :

prof. I. LEU
Mihaela MILOȘ
Mihaela DULCU
Mioara ZEHAN
Anica GÎSCĂ
Toni LUPU
Maricel POPA

FOTOGRAFII :

Nicolae MOLDOVEANU
Tiberiu DIMA

TEHNOREDACTARE :

Nicolae ANGHELESCU

PAGINATORI :

Matei IORDACHE
Apostol POTLOG

LINOTIPIȘTI :

Ion GHIUNGHIUȘ
Valeriu DECUSEARĂ

REDACȚIA : LICEUL „UNIREA“ FOCȘANI
Str. Cezar Bolliac nr. 15 ; telefon 26 59

Tiparul : Întreprinderea poligrafică Bacău
Subunitatea Focșani